

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री गोपाल पराजुली
माननीय न्यायाधीश श्री केदारप्रसाद चालिसे
फैसला

०६९-CI-०७८०

मुद्दा : रोक्का बदर समेत।

झापा जिल्ला चन्द्रगढी गाउँ विकास समिति वडा नं. ३ स्थित मित्तल टी स्टेट प्रा.लि.को तर्फबाट अख्तियारप्राप्त र आफ्नो हकमा समेत समितिका सञ्चालक झापा भद्रपुर नगरपालिका वडा नं. ४ बस्ने अर्चना अग्रवाल.....१

पुनरावेदक
वादी

विरुद्ध

काठमाडौं जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं.१ दरबारमार्ग स्थित नेपाल इन्भेष्टमेन्ट बैंक लिमिटेड१
ऐ.ऐ. सामामार्ग स्थित घर नं. ७१९ मा कर्पोरेट कार्यालय राखेको ऐ.ऐ. बस्ने मित्तल वायर इन्डष्ट्रिज प्रा.लि.का प्रबन्ध निर्देशक महेश कुमार अग्रवाल.....१
मालपोत कार्यालय, झापा.....१

प्रत्यर्थी
प्रतिवादी

शुरू तहमा निर्णय गर्ने :-

मालपोत कार्यालय, झापा

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने :- माननीय न्यायाधीश श्री उदयप्रकाश चापागाई

माननीय न्यायाधीश श्री मोहनरमण भट्टराई

पुनरावेदन अदालत, इलाम

पुनरावेदन तहमा भएको फैसला मिति :- २०६९।३।३

न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९ बमोजिम पुनरावेदन परेको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य र ठहर यस प्रकार छ :-

यस बैंकबाट मित्तल वायर इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.ले आफ्नो व्यापार व्यवसाय संचालन गर्न लिएको कर्जाको सुरक्षण बापत उक्त प्रा.लि.का प्रबन्ध संचालक महेश कुमार अग्रवालले व्यक्तिगत जमानी दिनुका साथै निजको नाममा दर्ता कायम रहेका मित्तल टि स्टेट प्रा.लि.का शेयरहरू समेत यस बैंकलाई सुरक्षण बापत धितो लेखी दिनु भएकोमा निजको नाममा रहेको उक्त कम्पनीका शेयरहरू अन्यलाई बिक्री गर्ने सम्भावना रहेको हुनाले मित्तल वायर इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.ले यस बैंकबाट लिएको कर्जा रकम चुक्ता नभएसम्म निज महेशकुमार अग्रवाल समेत शेयरवाला तथा संचालक रहेको मित्तल टि.स्टेट प्रा.लि.को नाममा त्यस कार्यालयमा दर्ता रहेको जिल्ला झापा पथरिया गाउँ विकास समिति वडा नं. ९ को जम्मा ५१ वटा कित्ताको जग्गा रोक्का राखी जानकारी दिनु भन्ने नेपाल इन्भेष्टमेन्ट बैंक लिमिटेड दरबारमार्ग काठमाडौंले मालपोत कार्यालय, भद्रपुर झापालाई लेखेको मिति २०६२।८।२२ प.सं. सि.ए.डी./०७८८/०५ को पत्र प्रतिलिपी ।

नेपाल इन्भेष्टमेन्ट बैंक लिमिटेड काठमाडौंको च.नं. ७८८/०५ मिति २०६२।८।२२ को पत्र अनुसार मित्तल टि स्टेट प्रा.लि. का नाउँमा पथरिया गाउँ विकास समिति वडा नं. ९ कि.नं. २२२, ३३८, ३३९, ३६३, ४६८, ४६९, ४७०, ४७१, ४७२, ४७३, ४७४, ४८८, ४८९, ४९०, ४९१, ४९२, ४९३, ४९४, ४९५, ४९६, ४९७, ४९८, ४९९, ५०४, ५२३, ५२४, ५२५, ५४१, ५२६, ५२७, ५३०, ५३१, ५३२, ५३८, ५३९, ५४२ का जग्गाहरू रोक्का राखिएको भन्ने मालपोत कार्यालय भद्रपुर झापाले नेपाल इन्भेष्टमेन्ट बैंक लिमिटेड काठमाडौंलाई लेखेको च.नं. २९५१ मिति २०६२।८।२३ को पत्रको प्रतिलिपि ।

विपक्षी नेपाल इन्भेष्टमेन्ट बैंक लि.ले मिति २०६२।८।२२ र ०६२।८।२३ राखी मित्तल वायर इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.ले आफ्नो व्यापार व्यवसाय संचालन गर्न लिएको कर्जाको सुरक्षण बापत उक्त प्रा.लि.का प्रबन्ध संचालक महेशकुमार अग्रवालले व्यक्तिगत जमानी दिनुका साथै निजको नाममा दर्ता कायम रहेको मित्तल टि.स्टेट प्रा.लि.को शेयरहरू समेत बैंकलाई सुरक्षण बापत धितो लेखी दिनु भएको थियो । निजको नाममा रहेको उक्त कम्पनीका शेयरहरू अन्यलाई बिक्री गर्ने सम्भावना रहेको

हुनाले मित्तल वायर इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.ले बैंकबाट लिएको कर्जा रकम चुक्ता नभएसम्म निज महेशकुमार अग्रवाल समेत शेयरवाला तथा संचालक रहेको मित्तल टि.स्टेट प्रा.लि.को नाममा त्यस कार्यालयमा दर्ता रहेको जग्गाहरू रोक्का राख्न लेखी पठाए अनुरूप विपक्षी मालपोत कार्यालय, झापाले पुनरावेदकलाई बुझ्दै नबुझी प्रतिबाद गर्ने मौकासम्म पनि नदिई जग्गा रोक्का राखेको पुनरावेदक कम्पनीले विपक्षी बैंकसँग कर्जा, बैंक ग्यारेन्टी आदि कुनै किसिमको आर्थिक कारोबार नगरेको र मित्तल वायर इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.र मित्तल टि स्टेट प्रा.लि.छुट्टाछुट्टै कम्पनी हुन । विपक्षी बैंकसँग मित्तल वायर इण्डष्ट्रिजका महेशकुमार अग्रवालले कर्जा लिएको भन्ने आधारमा मित्तल टि स्टेटको जग्गा रोक्का राख्न कुनै पनि कानूनले मिल्दैन । कर्जा प्रदान गर्दा जे धितो जमानत दिएको छ, सोसम्म मात्र रोक्का राखिने हो । मित्तल वायर इण्डष्ट्रिजको नाताबाट विपक्षी बैंक तथा महेशकुमार अग्रवाल बीच कर्जा लिनु दिनु भएको भन्ने आधारमा मित्तल टि स्टेटको जग्गा रोक्का राख्न मिल्दैन । रोक्का राख्नको लागि मित्तल टि स्टेटले कर्जा कारोबार गरेको वा अर्को पक्षको लागि जमानत बसेको देखिनु पर्दछ। वस्तुतः मित्तल टि स्टेटले कर्जा कारोबार गरेको तथा कुनै पक्षका हकमा जमानत बसेको अवस्था समेत नरहेकोमा अनाधिकृत रूपबाट जग्गा रोक्काको लागि लेखी पठाउने तथा यस्तो पत्रका आधारमा रोक्का राख्ने गरी भएको सम्पूर्ण काम कारबाही कम्पनी ऐन, २०५३ को दफा ३१ को उपदफा (३)(४) तथा तत्काल बहाल रहेको कम्पनी अध्यादेश, २०६२ को दफा ७, ८, ४२(२)(३) समेतको प्रतिकूल रहेको छ।

पुनरावेदक प्रा.लि. कम्पनी ऐनद्वारा स्थापित छुट्टै कानूनी व्यक्ति भएको र यस्तो कानूनी व्यक्तिले आफ्नो नाममा सम्पत्ति आर्जन गर्ने, भोग, बेचबिखन गर्ने समेतका अधिकार रहेकोमा विपक्षी महेशकुमार अग्रवालले विपक्षी बैंकसँग कथित कारोबार गरेको भन्ने नाताबाट कानून प्रतिकूल यस कम्पनीको नाममा रहेको जग्गा रोक्का राख्ने गरी लेखेका पत्र तथा सो पत्रका आधारमा मालपोत कार्यालयले रोक्का राख्ने गरी गरेको आदेश निर्णय समेत प्रत्यक्ष त्रुटिपूर्ण भई कानून प्रतिकूल रहेकाले यस कम्पनीका नाममा रहेको जिल्ला झापा पथरिया गाउँ विकास समिति वडा नं. ९ का दावीका कि.नं. का उल्लेखित जग्गाहरू रोक्का राख्ने गरी भएका पत्र तथा निर्णय आदेश समेत

बदर गरी फुकुवा हुने ठहर इन्साफ गरी न्याय पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको अर्चना अग्रवालको पुनरावेदनपत्र ।

रोक्का सम्बन्धी कारबाहीको जानकारी यी पुनरावेदकले मिति २०६२/९/१७ मा नै जानकारी प्राप्त गरी सकेको अवस्थामा सोही मितिबाट ३५ दिनभित्र पुनरावेदन गरी सक्नु पर्ने बैकल्पिक उपचारको समय सिमालाई यी प्रतिवादीले पालना नगरी म्यादको विषयमा आफू अनुकूलको अर्थ गरी रिट क्षेत्रको परिणाम विचारी २०६७/२/३ मा दायर गरेको पुनरावेदनपत्रलाई म्यादभित्रै परेको भनी मान्न सकिने ठोस कानूनी आधार नदेखिदा मुद्दाको अरु तथ्यमा प्रवेश गर्न मिल्ने अवस्था देखिन आएन । प्रस्तुत पुनरावेदनपत्र पुनरावेदन गर्ने म्याद नधार्दै दायर हुन आएको देखिदा अरु तथ्यमा प्रवेश गरी रहन नपरी मुलुकी ऐन, अ.वं. १८० नं बमोजिम पुनरावेदक वादीको पुनरावेदनपत्र खारेज हुने ठहर्छ भन्ने पुनरावेदन अदालत इलामको फैसला ।

पुनरावेदन अदालत इलामबाट भएको फैसलामा चित्त बुझ्नेन । पुनरावेदक प्रा.लि.कम्पनी ऐनद्वारा संस्थापित छुट्टै कानूनी व्यक्ति भएको र यस्तो कानूनी व्यक्तिले आफ्नो नाममा सम्पत्ति आर्जन गर्ने, भोग, बेचबिखन गर्ने समेतका अधिकार रहेकोमा विपक्षी महेश कुमार अग्रवालले विपक्षी बैंकसँग कथित कारोबार गरेको भन्ने नाताबाट कानून प्रतिकूल यस कम्पनीको नाममा रहेको जग्गा रोक्का राखे गरी लेखेका पत्र तथा सो पत्रका आधारमा मालपोत कार्यालयले रोक्का राखे गरी गरेको आदेश निर्णय समेत प्रत्यक्षतः त्रुटिपूर्ण भई कानून प्रतिकूलको रहेकोले यस कम्पनीका नाममा रहेको उल्लेखित कित्ता जग्गाहरू रोक्का राखे गरी भएको पत्र तथा निर्णय आदेश समेत बदर गरी पाउँ भनी पुनरावेदन गरेकोमा पुनरावेदनबाट उठेको प्रश्न तथ्य, प्रमाण र कानूनसम्मत हो होइन प्रमाणको आधारमा विवेचना गरी उठेको प्रश्नको निरोपण गर्नु पर्नेमा केही नगरी पुनरावेदनपत्र खारेज हुने भनी भएको फैसलामा अ.वं.१८० नं समेतको त्रुटी रहन गएकोले पुनरावेदन अदालतको फैसला तथा मालपोत कार्यालयको रोक्का आदेश निर्णय समेत बदर गरी जग्गा फुकुवा हुने ठहर इन्साफ पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको वादी अर्चना अग्रवालले यस अदालतमा दायर गरेको पुनरावेदनपत्र ।

नियम बमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी निर्णयार्थ इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदनपत्र सहितका मिसिल संलग्न प्रमाण कागजातहरूको अध्ययन गरी हेरियो ।

यसमा यस बैंकबाट मित्तल वायर इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.ले आफ्नो व्यापार व्यवसाय संचालन गर्न लिएको कर्जाको सुरक्षण बापत उक्त प्रा.लि.का प्रबन्ध संचालक महेशकुमार अग्रवालले व्यक्तिगत जमानी दिनुका साथै निजको नाममा दर्ता कायम रहेका मित्तल टि स्टेट प्रा.लि.का शेयरहरू समेत यस बैंकलाई संरक्षण बापत धितो लेखी दिनु भएकोमा निजको नाममा रहेको उक्त कम्पनीका शेयरहरू अन्यलाई बिक्री गर्ने सम्भावना रहेको हुनाले मित्तल वायर इण्डष्ट्रिज प्रा.लि.ले यस बैंकबाट लिएको कर्जा रकम चुक्ता नभएसम्म निज महेशकुमार अग्रवाल समेत शेयरवाला तथा संचालक रहेको मित्तल टि.स्टेट प्रा.लि.को नाममा दर्ता रहेको जिल्ला झापा पथरिया गाउँ विकास समिति वडानं. ९ को जग्गाहरू नेपाल इन्भेष्टमेन्ट बैंक लिमिटेड दरबारमार्ग काठमाडौंले मालपोत कार्यालय, भद्रपुर झापालाई लेखेको पत्रका आधारमा मालपोत कार्यालयबाट रोक्का राखिएकोमा उक्त रोक्का बदरको माग गरी वादी मित्तल टि स्टेटको तर्फबाट पुनरावेदन परेकोमा पुनरावेदन अदालतबाट मुलुकी ऐन, अ.व. १८० नं बमोजिम पुनरावेदक वादीको पुनरावेदनपत्र खारेज हुने ठहर्छ भन्ने फैसला भएको देखिन्छ । उक्त फैसलामा चित्त नबुझाई वादी मित्तल टि स्टेटको तर्फबाट प्रस्तुत पुनरावेदन पर्न आएको देखिएकोले पुनरावेदन अदालत इलामबाट भएको उल्लेखित फैसला मिलेको छ छैन ? र पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर बमोजिम हुनु पर्ने हो होइन ? भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा मिसिल संलग्न निवेदनपत्र लगायतका कागज प्रमाण अध्ययन गरी हेर्दा मालपोत कार्यालय झापाले गरेको रोक्काको निर्णय बदरको माग गरी यीनै निवेदक समेत भई यसै अदालतमा दायर गरेको सम्वत २०६२ सालको रिट नं ३०२० को उत्प्रेषण समेतको रिट निवेदनमा मालपोत कार्यालयले रोक्का राखे गरेको निर्णय उपर निवेदकले बैकल्पिक कानूनी उपचारको मार्ग अवलम्बन गरेको नदेखिएको भन्ने समेतको आधारमा रिट निवेदन खारेज हुने ठहर आदेश भएको देखिन्छ भने उक्त आदेश पश्चात् मात्र पुनरावेदन लिएर आएको कुरा पुनरावेदक कै पुनरावेदन लेखबाट देखिन आउँछ ।

मालपोत ऐन, २०३४ को दफा ८ख मा जग्गा रोक्का वा फूकुवा गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था रहेको देखिन्छ । सोही ऐनको दफा ८ख(३) मा कुनै बैंक वा वित्तिय संस्थाले आर्थिक कारोवारको सिलसिलामा कुनै घर जग्गा रोक्का राख्न लेखी पठाएको

अवस्थामा मालपोत कार्यालयलाई रोक्का राख्न सक्ने अधिकार रहेको देखिन्छ । त्यसरी दफा ८ख(३) बमोजिम मालपोत कार्यालयले रोक्का राख्ने गरी गरेको निर्णय उपर सोही मालपोत ऐन, २०३४(पाचौं संसोधनद्वारा संसोधित) को दफा ३१ बमोजिम पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन लाग्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ । मालपोत ऐन, २०३४ मा पुनरावेदन म्यादको सम्बन्धमा कुनै उल्लेख भएको अवस्था नदेखिदा सामान्य कानूनको रूपमा रहेको मुलुकी ऐन बमोजिम नै पुनरावेदकले ३५ दिनभित्र पुनरावेदन गर्नु पर्ने कुरामा पनि विवाद देखिदैन । उल्लेखित कानूनी व्यवस्था अनुसार मालपोत कार्यालय, झापाले गरेको रोक्का उपर निर्णयको प्रमाणित नक्कल सारी लिएको मितिले ३५ दिनभित्र सम्बन्धित पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन गर्नु पर्ने अवस्था देखिन आउँछ । तर पुनरावेदकले आफू समेत भई दायर गरेको उत्प्रेषण मुद्दामा मिति २०६७/१/२ गते कानून व्यवसायीमार्फत आदेशको नक्कल सारी लिएकोलाई म्याद कायम गरी सो मितिले ३५ दिनभित्र अदालत प्रवेश गरेको देखिन्छ । पुनरावेदकले जग्गा रोक्का राखेको पत्रको नक्कल सारी पाएको मितिले ३५ दिन भित्र पुनरावेदन गर्नु पर्नेमा सो नगरी आफू समेत भई दायर गरेको उत्प्रेषण समेतको रीट निवेदनमा भएको आदेशको नक्कल सारेको मितिबाट म्याद गणना गरी प्रस्तुत पुनरावेदन लिएर आएको देखिदा यी पुनरावेदक म्यादैभित्र पुनरावेदन गर्न आएको भनी मान्न मिल्ने देखिदैन ।

पुनरावेदकले मिति २०६२/९/१७ मा नै मालपोत कार्यालयबाट जग्गा रोक्का राखेको पत्रको प्रतिलिपि प्राप्त गरी रोक्काको जानकारी प्राप्त गरिसकेको अवस्था देखिन्छ । यस्तो अवस्थामा पुनरावेदक सोही मितिबाट ३५ दिनभित्र पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन गर्न जानु पर्ने हुन्छ । तर पुनरावेदकले शुरुमा रिट क्षेत्रमा प्रवेश गरी त्यसको परिणाम विचार गरी पुनरावेदन गर्नु पर्ने म्याद प्रारम्भ हुने अवस्थाको गलत र आफू अनुकूलको अर्थ गरी पुनरावेदन गर्दैमा उक्त पुनरावेदन कायम रहन सक्ने अवस्था हुदैन ।

निवेदकले मालपोत कार्यालयबाट भएको रोक्काबाट असर पुगेको कुरामा सो रोक्काको जानकारी पाएको मिति २०६२/९/१७ बाट नै म्यादको गणना भई सो मितिले ३५ दिनभित्र पुनरावेदन गर्नु पर्नेमा सो गरेको पनि नदेखिएको अवस्थामा Prima facie रूपमा नै पुनरावेदकको पुनरावेदन म्याद नघाई परेको देखिन आई तथ्यमा प्रवेश गरिरहन औचित्यपूर्ण नदेखिदा प्रस्तुत मुद्दा मुलुकी ऐन, अ.व. १८० नं

बमोजिम खारेज हुने अवस्थाको देखिन आयो । पुनरावेदन अदालत, इलामबाट पुनरावेदकको पुनरावेदन खारेज गर्ने गरी गरेको फैसला परिवर्तन गरिरहन पर्ने अवस्थाको नदेखिएकोले पुनरावेदन अदालतको फैसला तथा मालपोत कार्यालयको रोक्का आदेश निर्णय समेत बदर गरी जग्गा फूकुवा हुने गरी ठहर इन्साफ पाउँ भन्ने पुनरावेदक वादीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन सकिएन ।

अतः माथी विवेचित आधार एवं कारण समेतबाट मुलुकी ऐन, अ.व. १८० नं अ.व.१८० नं बमोजिम पुनरावेदन खारेज गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत इलामको मिति २०६९/३/३ को फैसला मिलेकै देखिदा सदर कायम हुने ठहर्छ । पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन । दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत :- नगेन्द्रकुमार कालाखेती

कम्प्यूटर अपरेटर :- मन्दिरा रानाभाट

इति सम्बत् २०७३ साल फाल्गुन ३ गते रोज ३ शुभम्